

The Strategy based approach to applying artificial intelligence technology in accounting: with reference to auditing and management accounting trends

Ehsan Saadati^{1*}, **Zahra Ansari²**, **Alireza Farahmandnia³**, **Kamiyar Asadimehr⁴**

1. Department of Accounting, Damavand Branch, Islamic Azad University, Damavand, Iran.
ehsan_saadati_1990@yahoo.com
2. PhD student, Accounting Department, Damavand Branch, Islamic Azad University, Damavand, Iran.
zhr1364asr@gmail.com
3. Master's degree student, Financial Management Department, Esfarayen Branch, Islamic Azad University, Esfarayen, Iran. afarahmandniaa@gmail.com
4. Department of Accounting, Firuzkooh Branch, Islamic Azad University, Firuzkooh, Iran.
asadimehrkamiyar@gmail.com

Abstract

The present study adopts a strategy-based approach to applying artificial intelligence AI technology in the accounting profession and its branches, such as auditing and management accounting. It focuses on the role of the experiences and subjective data of individuals working in the accounting field and its subfields as a means of developing hypotheses. To collect data and information, a survey was conducted using a Likert-scale questionnaire and the snowball sampling method was employed as one of the targeted sampling techniques. A total of 203 questionnaires were distributed. Of these, 187 were returned and after screening for completeness, 5 were excluded. Ultimately, 180 valid questionnaires were included in the analysis. To test the hypotheses, the structural equation modeling method with the partial least squares approach was employed using SmartPLS software. The results of hypothesis testing indicate that artificial intelligence can enhance the efficiency and responsiveness of individuals working in this profession (accounting and its branches such as auditing and management accounting). Moreover, it encourages them to pay greater attention to the requirements of information technology in the accounting field and its related branches and to make increased use of this technology. In addition, the implementation of artificial intelligence may lead to the revision and modernization of university curricula in accounting and its subfields and may also contribute to the continuous enhancement of software knowledge among professionals in this field.

OPEN ACCESS

Article type: Research Article

***Correspondence:**

Ehsan Saadati

ehsan_saadati_1990@yahoo.com

Received: May 28, 2025

Accepted: June 12, 2025

Published: Summer 2025

Citation: Saadati, E., ansari, Z., farahmandniaa, A. and asadimehr, K. (2025). **The Strategy based approach to applying artificial intelligence technology in accounting: with reference to auditing and management accounting trends. *Strategic Management Accounting*, 2(2),1-20.**

Publisher's Note: MSDS stays neutral with regard to jurisdictional claims in published material and institutional affiliations.

Copyright: © 2025 by the authors. Submitted for possible open access publication under the terms and conditions of the Creative Commons Attribution (CC BY) license

[\(https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/\)](https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/).

Keywords: Strategy for using artificial intelligence, Technological progress, Transformation in the accounting profession and its trends.

JEL Classification: M41, M42, O30.

DOI: [10.22034/smajournal.2025.526677.1036](https://doi.org/10.22034/smajournal.2025.526677.1036)

INTRODUCTION

Artificial Intelligence (AI) is an emerging, innovative and transformative technology designed to emulate human intelligence in addressing complex real-world challenges. Initially developed to automate tasks traditionally performed by humans, AI has evolved into a multidimensional tool with applications spanning nearly every domain of human activity. While proponents of AI argue for its vast utility across sectors, critics caution that its pervasive adoption may significantly disrupt existing practices. The fields of accounting, auditing and management accounting are no exceptions to this technological shift. As the accounting profession becomes increasingly data-driven, AI holds the potential to revolutionize traditional workflows from data entry and bookkeeping to the preparation and analysis of financial statements. Scholars highlight that such processes, though essential, are often time-intensive and susceptible to human error ([Kunduru and Kandepu, 2023](#)). The integration of AI into accounting practice is projected to enhance operational efficiency, improve the accuracy of financial data and empower professionals to undertake more complex analytical tasks ([Hassan et al., 2024](#) and [Nwankwo, 2023](#)). Despite global advancements, existing literature in the Iranian context lacks a strategic, future-oriented perspective on AI adoption in accounting. The present study addresses this gap by evaluating whether AI implementation can advance the discipline and its subfields within Iran. Researchers such as [Ajayi-Nifise et al. \(2024\)](#) argue that AI may significantly alter the paradigms of accounting, fostering high-performance environments, expanding value-generating opportunities and strengthening strategic decision-making. This study thus seeks to explore the strategic implications of AI integration into accounting, auditing and management accounting within a national context. Artificial Intelligence (AI) has emerged as one of the most transformative developments within computer science, demonstrating cognitive capabilities akin to human intelligence. Defined as the simulation of human intelligence processes by machines, AI has evolved from theoretical constructs into powerful tools capable of executing tasks with precision and efficiency surpassing human abilities ([Alghafiqi and Munajat, 2022](#)). Its integration into accounting and its subfields (such as auditing and management accounting) represents a profound shift in both the theory and practice of financial information processing. Several studies affirm AI's potential to enhance financial decision-making, streamline transactional processes and increase data accuracy ([Almulla et al., 2024](#) and [Kokina and Davenport, 2017](#)). AI systems offer real-time analysis, predictive capabilities and risk assessments that were traditionally labor-intensive, thereby reallocating human effort toward more strategic functions. [Dai and Vasarhelyi \(2017\)](#) highlighted AI's superior capacity in identifying cost and revenue patterns, enhancing productivity and organizational efficiency. Despite these benefits, scholars such as [Holmes and Douglass \(2022\)](#) have underscored the risks inherent in early-stage implementation, including data security concerns, ethical considerations and the need for skilled personnel. In the Iranian context, [Azizi \(2025\)](#) and [Rajabzadeh et al. \(2022\)](#) emphasized the current inefficiencies in audit systems, advocating for the integration of expert systems and intelligent auditing tools. The present study builds upon this growing body of literature by proposing a strategy-oriented framework for AI adoption in the Iranian accounting sector. It posits three hypotheses concerning the impact of AI on professional efficiency, IT integration and academic curriculum reform. These hypotheses aim to address the multifaceted implications of AI adoption in accounting, positioning it as both a driver of innovation and a catalyst for structural change.

METHODOLOGY

This study adopts a quantitative, survey-based research strategy to investigate the strategic integration of Artificial Intelligence (AI) into the domains of accounting, auditing and management accounting. The research is grounded in a positivist paradigm, emphasizing objectivity, replicability and empirical validation of hypotheses derived from existing theoretical frameworks ([Saadati et al., 2023](#)). The survey method, employing a structured Likert-scale questionnaire, was designed to capture the cognitive and experiential insights of professionals currently active in accounting-related fields.

The sampling approach was non-probabilistic and followed the snowball technique, allowing for broad dissemination of the questionnaire among qualified respondents. Out of 203 distributed questionnaires, 187 were returned, with 180 deemed valid after initial screening yielding an 88% effective response rate, which is considered robust for field-based studies. The collected data were coded and organized in Microsoft Excel and subsequently analyzed using SmartPLS to assess the proposed structural model and test the formulated hypotheses.

The conceptual model includes four primary constructs: (1) perceived usefulness of AI in accounting functions, (2) its impact on professional efficiency and accountability, (3) the influence of AI on digital workplace environments and (4) the anticipated curricular and skill-related transformations in accounting education. Each construct was operationalized through multiple observed variables ([Table 1](#)), reflecting dimensions such as error reduction, enhanced decision-making, strategic foresight, digital workplace flexibility and the educational implications of AI adoption.

The methodology is designed to provide both theoretical generalizability and empirical insight, enabling a systematic evaluation of AI's transformative potential within the accounting profession in the Iranian context.

RESULTS

The findings of this empirical study, grounded in survey data collected through a localized self-administered Likert-scale questionnaire, offer significant insights into the perceptions of Iranian accounting professionals regarding the strategic integration of Artificial Intelligence (AI) within their field. The questionnaire consisted of biographical information and measured four key constructs: AI utility, professional efficiency and accountability, IT-enabled workplace transformation and educational reform. A total of 180 valid responses were analyzed using Partial Least Squares Structural Equation Modeling (PLS-SEM). Internal consistency and construct validity were confirmed, with Cronbach's alpha and composite reliability values exceeding the acceptable threshold of 0.70 for all constructs. Convergent validity was demonstrated through Average Variance Extracted (AVE) values above 0.50, while discriminant validity was established by comparing the square roots of AVEs with inter-construct correlations. Descriptive analysis indicated that participants generally held a positive yet varied perception of AI's role in accounting. The highest-rated items pertained to AI's role in risk assessment (AI3: $M = 2.96$) and decision-making support (RT4: $M = 3.91$). Pearson correlation analysis revealed strong and statistically significant associations among all variables, with the highest correlation observed between AI utility and efficiency/responsiveness ($r = 0.712$). Hypothesis testing confirmed all three research hypotheses. AI implementation was shown to significantly enhance efficiency and responsiveness ($\beta = 0.804$, $p < 0.001$), IT workplace functionality ($\beta = 0.653$, $p < 0.001$) and academic curriculum reform with increased technical proficiency ($\beta = 0.565$, $p < 0.001$). These results collectively affirm the transformative impact of AI on accounting functions, both operationally and educationally, within the Iranian context.

CONCLUSION

This study aimed to evaluate the strategic-oriented application of Artificial Intelligence (AI) within the field of accounting and its sub-disciplines, including auditing and management accounting. The findings affirm that AI, as a cognitively advanced technology capable of performing high-precision decision-making tasks, holds transformative potential for the accounting profession. The results of structural equation modeling demonstrated statistically significant relationships between AI implementation and key professional outcomes: enhanced efficiency, increased engagement with IT environments and reform in accounting curricula. The discussion highlights that the integration of AI into accounting is not merely a technological shift, but a paradigm change. AI can significantly reduce repetitive tasks, enhance accuracy in operational decisions and enable accountants to shift their focus toward strategic and analytical functions. However, the findings also prompt critical reflections on the broader implications of such transformations particularly concerns regarding workforce displacement and the need for continuous reskilling. Despite its benefits, successful AI adoption in accounting hinges on educational preparedness, organizational readiness and ethical considerations. The study underscores the need to redesign academic curricula to embed AI competencies, thus bridging the gap between theoretical instruction and practical application. Moreover, concerns regarding the erosion of human judgment and potential job displacements necessitate further longitudinal and multidisciplinary studies. In conclusion, AI adoption in accounting is both inevitable and advantageous. When strategically implemented, it not only improves organizational performance but also elevates the technical and cognitive capacities of accounting professionals. The study recommends proactive policymaking, institutional support and continuous professional development to ensure AI serves as a catalyst for sustainable and inclusive growth in the accounting domain.

Contribution of Authors

The authors jointly contribute to the preparation and publication of the article.

Ethical Approval

Informed written consent was obtained from individuals for the publication of their anonymous information in this study.

Sponsor

This study had no sponsor.

Conflict of Interest

The authors of this article declared no conflict of interest regarding the authorship or publication of this article.

Acknowledgements

The authors gratefully acknowledge the valuable cooperation of all accountants, auditors and financial managers who contributed to the completion of the questionnaire and the data collection process.

حسابداری مدیریت راهبردی

سال دوم، شماره دوم، تابستان ۱۴۰۴ - صفحه ۱-۲۰

Home page: [https:// smajournal.ir](https://smajournal.ir)

رویکرد راهبرد محور به‌کارگیری فناوری هوش مصنوعی در رشته حسابداری: با اشاره بر گرایش‌های حسابرسی و حسابداری مدیریت

احسان سعادت^{۱*}، زهرا انصاری^۲، علیرضا فرهنگ‌دنیای^۳، کامیار اسدی‌مهر^۴

۱. گروه حسابداری، واحد دماوند، دانشگاه آزاد اسلامی، دماوند، ایران. ehsan_saadati_1990@yahoo.com

۲. دانشجوی دکتری، گروه حسابداری، واحد دماوند، دانشگاه آزاد اسلامی، دماوند، ایران. zhr1364asr@gmail.com

۳. دانشجوی کارشناسی ارشد، گروه مدیریت مالی، واحد اسفراین، دانشگاه آزاد اسلامی، اسفراین، ایران. afarahmandniaa@gmail.com

۴. گروه حسابداری، واحد فیروز کوه، دانشگاه آزاد اسلامی، فیروز کوه، ایران. asadimehrkamiyar@gmail.com

چکیده

پژوهش حاضر استوار بر رویکرد راهبرد محور به‌کارگیری فناوری هوش مصنوعی در حرفه حسابداری و گرایش‌های آن نظیر حسابرسی و حسابداری مدیریت است. پژوهش حاضر بر نقش تجربیات و داده‌های ذهنی افراد شاغل در حوزه حسابداری و گرایش‌های آن به‌عنوان مسیری برای رسیدن به فرضیه‌ها می‌باشد. جهت جمع‌آوری داده‌ها و اطلاعات به‌صورت پیمایشی و با استفاده از پرسش‌نامه طیف لیکرت اقدام و از روش نمونه‌گیری گلوله‌برفی به‌عنوان یکی از تکنیک‌های هدفمند استفاده شد. به‌منظور گردآوری داده‌ها، تعداد ۲۰۳ پرسش‌نامه توزیع گردید. مجموعاً ۱۸۷ پرسش‌نامه دریافت شد که پس از غربال‌گری، ۵ مورد به دلیل ناقص بودن حذف و نهایتاً ۱۸۰ پرسش‌نامه معتبر وارد تحلیل گردید. برای آزمون فرضیه‌ها نیز از روش مدل‌سازی معادلات ساختاری با رویکرد حداقل مربعات جزئی و نرم‌افزار اسمارت پی‌ال‌اس استفاده شد. نتایج حاصل از آزمون فرضیه‌ها حاکی از این است که هوش مصنوعی می‌تواند باعث افزایش کارایی و پاسخگو بودن افراد شاغل در این حرفه (حسابداری و گرایش‌های آن نظیر حسابرسی و حسابداری مدیریت) شده و از طرفی باعث می‌شود تا آن‌ها به نیاز فناوری اطلاعات در رشته حسابداری و گرایش‌های آن نظیر حسابرسی و حسابداری مدیریت توجه نموده و از این فناوری بیش‌تر استفاده نمایند. به‌علاوه، پیاده‌سازی هوش مصنوعی حتی می‌تواند دروس دانشگاهی در رشته حسابداری و گرایش‌های آن نظیر حسابرسی و حسابداری مدیریت را اصلاح و به‌روزرسانی نموده و باعث شود تا افراد شاغل در این حرفه دانش نرم‌افزاری خود را روزبه‌روز افزایش دهند.

واژگان کلیدی: پیشرفت فناوری، دگردیسی در حرفه حسابداری و گرایش‌های آن،

راهبرد به‌کارگیری هوش مصنوعی.

طبقه‌بندی موضوعی: M41, M42, O30

DOI: [10.22034/smajournal.2025.526677.1036](https://doi.org/10.22034/smajournal.2025.526677.1036)

دسترسی آزاد

نوع مقاله: مقاله پژوهشی

*نویسنده مسئول:

احسان سعادت

ehsan_saadati_1990@yahoo.com

تاریخ دریافت: ۱۴۰۴/۳/۷

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۴/۳/۲۲

تاریخ انتشار: تابستان ۱۴۰۴

استناد: سعادت، احسان، انصاری،

زهرا، فرهنگ‌دنیای، علیرضا و اسدی

مهر، کامیار. (۱۴۰۴). رویکرد راهبرد

محور به‌کارگیری فناوری هوش

مصنوعی در رشته حسابداری: با

اشاره بر گرایش‌های حسابرسی و

حسابداری مدیریت. *فصلنامه*

حسابداری مدیریت راهبردی. ۲(۲)،

۱-۲۰.

یادداشت ناشر: MSDS در خصوص

ادعاهای قضایی در مطالب

منتشرشده و وابستگی‌های سازمانی

بی‌طرف می‌ماند.

کپی‌رایت: © 2025 by the authors

Submitted for possible open

access publication under the

terms and conditions of the

Creative Commons

Attribution (CC BY) license

(<https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>).

مقدمه

هوش مصنوعی^۱ یک فناوری نوظهور، خلاقانه و نوآورانه‌ای است که طراحی شده تا بتواند به‌مثابه یک انسان نابغه پاسخگوی سؤال‌های مطرح‌شده در دنیای واقعی باشد. این فناوری به‌عنوان یک تکنولوژی است که ایجاد شد تا جایگزین تمام کارهایی که توسط انسان‌ها در دنیا انجام می‌گیرد، گردد. پژوهشگران فعال در حوزه هوش مصنوعی عقیده دارند که این ماشین می‌تواند برای تمامی کارها در جهان هستی مفید و مؤثر واقع شود؛ اما، افرادی نیز در این میان عقیده دارند که به‌کارگیری هوش مصنوعی در هر زمینه‌ای منجر به ایجاد دگرگونی‌هایی در آن زمینه خواهد شد. تمام رشته‌های دانشگاهی، حرفه‌ها، فعالیت کسب‌وکارها و بالأخص رشته حسابداری و گرایش‌های حسابرسی و حسابداری مدیریت نیز از این امر مستثنا نیستند. اگر بخواهیم به آینده رشته حسابداری و گرایش‌های آن نگاه ویژه‌ای داشته باشیم، متوجه خواهیم شد که ایجاد هر تغییر و اجرای آن به‌صورت سریع و در مسیری درست، مستلزم به‌کارگیری یک ابزار ماشینی همانند هوش مصنوعی می‌باشد. به‌عنوان مثال، عمل حسابداران عبارت‌اند از شناخت دقیق داده‌ها، ثبت داده‌ها در دفاتر (توسط دفترداران) و درنهایت اصلی‌ترین و مهم‌ترین مرحله و عمل حسابداران تهیه صورت‌های مالی، تحلیل داده‌ها و اطلاعات مالی مندرج در این گزارش‌ها است. پژوهشگران حوزه حسابداری این فرآیند را کاملاً ضروری می‌دانند؛ اما، آن‌ها عقیده دارند، چنین فرآیندی زمان‌بر بوده و زمینه خطای انسانی را بسیار افزایش می‌دهد (Kunduru and Kandepu, 2023). به‌کارگیری هوش مصنوعی در رشته حسابداری و گرایش‌های آن نظیر حسابرسی و حسابداری مدیریت می‌تواند وظایف افراد شاغل در این حرفه را ساده‌تر و مؤثرتر، صحت و دقت داده‌های مالی را افزایش و همچنین زمینه برای افراد شاغل در این حرفه جهت انجام فعالیت‌های تحلیلی بسیار پیچیده با دقت بالا را محیا نماید (Hassan et al., 2024 and Nwankwo, 2023). باید توجه داشت که پژوهش‌های صورت‌گرفته در مرزهای داخلی کشور ایران هیچ‌کدام نقش رویکرد راهبرد محور به‌کارگیری فناوری هوش مصنوعی در حرفه حسابداری و گرایش‌های آن نظیر حسابرسی و حسابداری مدیریت توجه نموده‌اند. هدف پژوهش حاضر، جبران این خلأ از طریق تجزیه و تحلیل به‌کارگیری جدیدترین ابزار ماشینی (هوش مصنوعی) در رشته حسابداری می‌باشد تا مشخص گردد که آیا استفاده از هوش مصنوعی در کشور ایران می‌تواند منجر به پیشرفت این رشته حسابداری و گرایش‌های آن در آینده گردد یا خیر؟ برخی پژوهشگران نظیر آجایی - نفیز و همکاران (Ajayi-Nifise et al., 2024) عقیده دارند، آینده حسابداری در معرض تغییرات جدی در پارادایم این رشته با نقش به‌کارگیری هوش مصنوعی در آن قرار دارد. درواقع، همراهی هوش مصنوعی با رشته حسابداری و گرایش‌های آن می‌تواند عملکرد افراد شاغل در این حرفه را افزایش، فرصت‌های جدید با بازدهی بسیار زیاد را برای آن‌ها ایجاد و درنهایت دقت و استراتژیک‌های تصمیم‌گیری افراد شاغل در این حرفه را در هر حوزه‌ای از فعالیت افزایش دهد. هوش مصنوعی به‌عنوان یک فناوری نوظهور است و می‌تواند بر رشته حسابداری و گرایش‌های آن تأثیرات فراوانی گذاشته و منجر به تصمیم‌گیری بهتر و پایدارتر درباره عملکرد واحد تجاری شود (Ndaka et al., 2024). حال سؤال این است، چگونه فناوری هوش مصنوعی بر رشته حسابداری و گرایش‌های آن نظیر حسابرسی و حسابداری مدیریت تأثیرگذار خواهد گذاشت؟ مزایای استفاده از این فناوری در این حرفه چیست؟ بنابراین پرسش و هدف اصلی این پژوهش، رویکرد راهبرد محور به‌کارگیری فناوری هوش مصنوعی در رشته حسابداری و

1. Artificial Intelligence (AI)

گرایش‌های آن نظیر حسابرسی و حسابداری مدیریت می‌باشد. با دستیابی به پاسخ این پرسش و چنین هدفی می‌توان اقدامات اثربخش‌تری جهت پیاده‌سازی فناوری هوش مصنوعی در رشته حسابداری و گرایش‌های آن نظیر حسابرسی و حسابداری مدیریت انجام داد که نتیجه چنین اقداماتی منجر به پیشرفت این رشته دانشگاهی خواهد شد.

مبانی نظری و پیشینه پژوهش

هوش مصنوعی یکی از مباحث بسیار جذاب در علوم کامپیوتر به شمار می‌رود. این فناوری سیستمی است که با الهام از اطلاعات، قابلیت درک و شناختی که در وجود انسان است را دارد و می‌تواند تمامی وظایفی که انسان‌ها در طول عمر خود انجام می‌دهد را انجام دهد. در واقع، این فناوری قادر است تمامی کارها را هوشمندانه و با دقتی معادل یک انسان و حتی بالاتر از وی انجام دهد (Alghafiqi and Munajat, 2022). هوش مصنوعی بر خلق ماشین‌های هوشمندانه‌ای که می‌توانند به انجام فعالیت‌هایی که نیاز به هوش انسانی دارند، تأکید دارد؛ بی‌شک می‌توان نتیجه گرفت که هوش مصنوعی برای تمامی فعالیت‌ها و اعمال انسانی و غیرانسانی دخالت و آن‌ها را به نحوی بسیار عالی انجام خواهد دهد. هوش مصنوعی در رشته حسابداری و گرایش‌های آن (نظیر حسابرسی و حسابداری مدیریت) نیز می‌تواند بسیار مفید و سودمند واقع گردد. در واقع، به‌کارگیری فناوری هوش مصنوعی می‌تواند در رشته حسابداری انقلابی چشمگیر ایجاد کند؛ زیرا، هوش مصنوعی قابلیت تحلیل داده‌های مالی را در سریع‌ترین زمان ممکن و با دقتی بسیار بالا را دارد (Almulla et al., 2024). هوش مصنوعی در رشته حسابداری و گرایش‌های آن نظیر حسابرسی و حسابداری مدیریت قادر است بسیاری از رویه‌های معاملاتی و حقوقی واحدهای تجاری را انجام دهد. این‌طور اعمال باعث خواهد شد که افراد شاغل در این حرفه بر وظایف استراتژیک خود در واحدهای تجاری نظیر تصمیم‌گیری‌های مالی تمرکز ویژه‌ای داشته باشند (Kokina and Davenport, 2017). دی و واسارهیلی (Dai and Vasarhelyi, 2017) در پژوهش خود بیان داشتند که فناوری هوش مصنوعی قادر به تشخیص و ارزیابی دقیق‌تر هزینه و درآمد نسبت به حسابداران دارد. نتیجه چنین عملی افزایش بازدهی و قدرت تولید واحد تجاری و همچنین افزایش بهره‌وری کارکنان خواهد شد. همچنین فناوری هوش مصنوعی می‌تواند برای پیش‌بینی رویدادها، ارزیابی ریسک و پویایی بازار برای افراد شاغل در امور مالی، حسابرسی، حسابداری مدیریت بسیار مفید و سودمند واقع گردد. در واقع، به‌کارگیری این فناوری در حوزه مالی حتی در هنگام مدیریت ریسک و استراتژی‌های مربوط به سرمایه‌گذاری نیز می‌تواند بسیار مؤثر واقع گردد. المولا و همکاران (Almulla et al., 2024) در پژوهش خود بیان داشتند که هوش مصنوعی حتی قادر است صورت‌های مالی واحد تجاری که بسیار پیچیده هستند را خلاصه‌سازی نماید. به‌عبارت‌دیگر، این فناوری می‌تواند گزارش‌های مالی منطبق بافهم هر انسان را ایجاد و تحلیل بلادرنگ (به لحظه) را انجام دهد. به‌علاوه، برخی دیگر از پژوهشگران حوزه حسابداری عقیده دارند، هوش مصنوعی قادر است توانایی سیستم‌های حسابداری را به‌سیار متحول نماید (Juniardi and Putra, 2024). هولمز و دوگلاس (Holmes and Douglass, 2022) در پژوهش خود بیان داشتند، با تمامی فواید حاصل از به‌کارگیری هوش مصنوعی اما ریسک حاصل از پیاده‌سازی این فناوری را هرگز نباید فراموش نمود و واحدهای تجاری که برای اولین بار آن را در یک جامعه راه‌اندازی و به کار می‌گیرند خود را در معرض ریسک قرار می‌دهند. برخی پژوهشگران نیز عقیده دارند به‌کارگیری هوش مصنوعی در واحدهای تجاری در یک کشور باعث خواهد شد تا نتیجه

چنین عملی کل جهان را متعجب نماید (Nadikattu, 2021). تاین (Tain, 2024) در پژوهش خود بیان داشت، فناوری هوش مصنوعی این قابلیت را دارد که واقعیت‌های رشته حسابداری و گرایش‌های آن نظیر حسابرسی و حسابداری مدیریت و نحوه انجام فعالیت‌هایی که در این رشته انجام می‌گردد را کاملاً دگرگون نماید. رشته حسابداری و گرایش‌های آن در دهه‌های گذشته تا به حال تغییرات چشمگیری داشته است. به طور مثال، عملیات و فعالیت‌های این حوزه که در گذشته بر روی کاغذ و به وسیله قلم انجام می‌گرفت با پیشرفت فناوری تغییر یافته و در حال حاضر از طریق رایانه و نرم‌افزارهای موجود در این زمینه انجام می‌گیرد. از مزیت این دگرگونی می‌توان به صرفه‌جویی در زمان و کاهش خطاهای انسانی اشاره نمود (Adrianto et al., 2023 and Tavares et al., 2023). در واقع می‌توان بیان نمود که هدف از به کارگیری فناوری هوش مصنوعی در رشته حسابداری و گرایش‌های آن نظیر حسابرسی و حسابداری مدیریت، بهبود عملکرد افراد، افزایش ارزش واحد تجاری و در نهایت افزایش قدرت تصمیم‌گیری نام برد (Hamza and Damak-Ayadi, 2023). راواشده (Rawashdeh, 2025) در پژوهش خود بیان داشت، از منظر تاریخی به کارگیری هوش مصنوعی در رشته حسابداری و گرایش‌های آن نظیر حسابرسی و حسابداری مدیریت چندین دهه به طول خواهد انجامید؛ اما به کارگیری این هوش مصنوعی موجب نوآوری‌هایی از حسابرسی گرفته تا گزارش‌های مالی خواهد شد.

عزیزی (Azizi, 2025) در پژوهش خود بیان داشت، نتایج نشان داد سیستم‌های حسابرسی در ایران وضعیت مطلوبی ندارد و مطابق با نظر خبرگان توسعه سیستم‌های خبره و سیستم‌های حسابرسی هوشمند مهم‌ترین پیشران‌های تأثیرگذار خواهند بود و دلالت بر این موضوع دارد که در آینده، فناوری در سیستم‌های خبره حسابرسی نفوذ کرده و سیستم‌های حسابرسی و حسابداری هوشمند خواهند شد. عواد مزعل و همکاران (Awad Mezaal et al., 2023) در پژوهش خود بیان داشتند، عملکرد مدل‌های هوش مصنوعی مانند شبکه‌های بیز بهتر از مدل‌های خطی مانند مدل دی‌چو می‌باشد. آذرسعید و رستمی (Azarsaeed and Rostami, 2023) در پژوهش خود بیان داشتند، پنج چالش اخلاقی عمده تصمیم‌گیری مبتنی بر هوش مصنوعی در حسابداری شناسایی گردید که عبارتند از: بی طرفی، حریم خصوصی، شفافیت، پاسخگویی و قابل اعتماد بودن. با استفاده از مؤلفه‌های مدل رست برای تصمیم‌گیری اخلاقی به‌عنوان چارچوبی پایدار برای ساختار مورد بحث، می‌توان چالش‌ها و ارتباط آن‌ها را برای همکاری آینده انسان و ماشین در دفاتر مختلف بین انسان‌ها و هوش مصنوعی، مورد بحث قرار داد. رجب‌زاده و همکاران (Rajabzadeh et al., 2022) در پژوهش خود بیان داشتند، هوش مصنوعی لاسو توانایی بالایی در پیش‌بینی نقدینگی شرکت‌های بورس اوراق بهادار تهران دارد. میرزائی و همکاران (Mirzaei et al., 2021) در پژوهش خود بیان داشتند، تکنیک‌های هوش مصنوعی به‌صورت گسترده برای پیش‌بینی داده‌های با ساختار غیرخطی و آشوبناک به کار گرفته شده‌اند. یکی از این تکنیک‌ها استفاده از شبکه‌های عصبی می‌باشد. در صورتی که شبکه عصبی به‌درستی آموزش داده شود، خطای کم‌تری در پیش‌بینی خواهد داشت. نتایج به‌دست آمده از این پژوهش نشان داد که الگوریتم بهینه‌سازی گرگ خاکستری دارای کم‌ترین خطا در آموزش شبکه عصبی دارد.

اسدی و همکاران (Assidi et al., 2025) در پژوهش خود بیان داشتند که استفاده از هوش مصنوعی موجب افزایش ۷۵/۷ درصدی بهبود عملکرد و پاسخگویی متخصصان حسابداری، افزایش ۷۲/۱ درصدی بهره‌وری محیط‌های شغلی دیجیتال و ارتقای ۵۸/۴ درصدی اثرگذاری در برنامه‌های دانشگاهی می‌شود. بید و حسین (Baiod and Hussain, 2024) در پژوهش خود نشان دادند، متخصصان حوزه حسابداری اطلاعات فنی بیش‌تری درباره تکنولوژی‌های نوظهور

به‌ویژه آن‌هایی که در عمل مورداستفاده قرار می‌گیرند، دارند. العکلی (Al-Okaily, 2024) در پژوهش خود بیان داشتند که میزان مفید بودن استفاده از تکنولوژی تجزیه و تحلیل در حسابداری با قصد استفاده از آن ارتباط دارد. بو رسلان و جبور المعلوف (Bou Reslan and Jabbour Al Maalouf, 2024) در پژوهش خود نشان داشتند، استفاده از هوش مصنوعی در حسابداری به‌طور مشخص، موجب بهبود کارایی و افزایش کیفیت داده‌های مالی، افزایش تشخیص دستکاری در حوزه‌های مالی و مالیات و همچنین موجب تغییر فعالیت‌های شغلی و مهارت‌های موردنیاز رشته حسابداری می‌شود. اودونکور و همکاران (Odonkor et al., 2024) در پژوهش خود بیان داشتند، به‌کارگیری هوش مصنوعی به‌طور قابل‌ملاحظه‌ای دقت و کارایی گزارشگری مالی را افزایش و پیش‌بینی تصمیمات استراتژیک را ارتقا می‌دهد، هرچند، استفاده از این فناوری با چالش‌هایی همچون وجود افراد متخصص با مهارت در حوزه هوش مصنوعی، امنیت داده‌ها و هزینه بالای به‌کارگیری هوش مصنوعی قابل‌توجه است. پنگ و همکاران (Peng et al., 2023) در پژوهش خود بیان داشتند، هوش مصنوعی به‌عنوان یک نیروی مخرب در بسیاری از بخش‌ها ظهور یافته و حسابداری نیز از این امر مستثنا نبوده است؛ اما، باید بیان داشت هوش مصنوعی از طریق تجزیه و تحلیل داده‌ها، الگوریتم‌ها، اتوماسیون و... نقش کلیدی و چالش‌برانگیزی در رشته حسابداری دارد. بوریتز و استراتوپولوز (Boritz and Stratopoulos, 2023) در پژوهش خود بیان داشتند، به‌کارگیری روزافزون هوش مصنوعی در مؤسسات حسابداری و دپارتمان‌های این رشته حسابداری منجر به بهبود کارایی، افزایش تدریجی در به‌کارگیری متخصصان در هوش مصنوعی و کاهش افراد شاغل جوان در حسابداری می‌شود. به‌عبارت‌دیگر، معتقدند حسابداران با تخصص هوش مصنوعی جایگزین حسابداران قدیمی خواهند شد. ییگیتباسیوگلو و همکاران (Yigitbasioglu et al., 2023) در پژوهش خود بیان داشتند، حسابداران به‌عنوان مشاور، نقش مهمی را در مؤسسات خدماتی حرفه‌ای ایفا می‌کنند؛ زیرا آن‌ها سرمایه انسانی مهمی برای چنین مؤسساتی هستند و به دلیل توانایی ویژه آن‌ها در ترکیب سرمایه انسانی و نیروی کار دیجیتال و سرمایه‌های اجتماعی، منابع استراتژیک ارزشمندی هستند. هولمز و داگلاس (Holmes and Douglass, 2022) در پژوهش خود بیان داشتند، هوش مصنوعی می‌تواند عملکرد شغلی افراد شاغل در حوزه حسابداری را با کاهش وظایف تکراری و خطای انسانی، ارتقا داده و همچنین رشد فناوری هوش مصنوعی می‌تواند منجر به افزایش تمرکز برنامه‌های آموزشی حسابداری به سمت مهارت‌های تخصصی رایانه‌ای را تغییر دهد. حسن (Hasan, 2021) در پژوهش خود بیان داشت، رشته حسابداری و حسابرسی نیاز به تحمل یک تغییر اساسی دارد تا بتواند سطح خود را ارتقا بخشد. انتظار می‌رود، استفاده گسترده‌تر از هوش مصنوعی در حرفه حسابداری و حسابرسی موجب فراهم آوردن مزایایی همچون افزایش بازدهی و دقت بیشتر شود و همچنین توسعه و کاربرد هوش مصنوعی در حسابداری و حسابرسی می‌تواند به‌عنوان شمشیر دو لبه تلقی شود. تغییرات در طی زمان بدیهی است؛ اما تغییرات در رشته حسابداری و حسابرسی در آینده نزدیک به‌طور قطعی قابل پیش‌بینی است.

پژوهش حاضر به رویکرد راهبرد محور به‌کارگیری فناوری هوش مصنوعی در حرفه حسابداری و گرایش‌های آن نظیر حسابرسی و حسابداری مدیریت می‌پردازد؛ بنابراین، فرضیه‌هایی برای پژوهش حاضر به این صورت طراحی و تدوین شده است:

- فرضیه اول: به‌کارگیری فناوری هوش مصنوعی می‌تواند منجر به افزایش کارایی و پاسخگویی در رشته حسابداری و گرایش‌های آن نظیر حسابرسی و حسابداری مدیریت گردد.

- فرضیه دوم: به‌کارگیری هوش مصنوعی می‌تواند منجر به استفاده بیشتر و افزایش بازدهی محیط‌های فناوری اطلاعات در رشته حسابداری و گرایش‌های آن نظیر حسابرسی و حسابداری مدیریت گردد.
- فرضیه سوم: ادغام فناوری هوش مصنوعی با رشته حسابداری و گرایش‌های آن می‌تواند منجر به اصلاح دروس دانشگاهی این رشته و افزایش دانش نرم‌افزاری حسابداران، حساب‌برسان و حسابداران مدیریت گردد.

روش پژوهش

استراتژی پژوهش حاضر بر نقش تجربیات و داده‌های ذهنی افراد شاغل در حوزه‌های حسابداری، حسابرسی و حسابداری مدیریت که به‌عنوان مسیری برای رسیدن به فرضیه‌ها اُستوار شده است. جمع‌آوری داده‌ها و اطلاعات به‌صورت پیمایشی و با استفاده از پرسش‌نامه طیف لیکرت صورت گرفت. پژوهش‌های پیمایشی جزء پژوهش‌های کمی می‌باشند. پژوهش‌های کمی، تجربه‌گرا (اثباتی) بوده و در آن از نظریه به مشاهده می‌رسیم. در پژوهش‌های کمی، انسان به‌صورت عقلانی عمل می‌نماید. این نوع از پژوهش‌ها قابل‌پیش‌گویی و قابل‌کنترل هستند. نقش پژوهشگر در این پژوهش بیرونی و تکرارپذیر که هدف آن‌ها اثبات، آزمون فرضیه‌ها، کشف قواعد موجود جهت پیش‌بینی و کنترل محیط است. بعد مطالعه پژوهش حاضر، عینی بوده و نمونه‌گیری آن به‌صورت تصادفی، بزرگ و غیر هدفمند می‌باشد (Saadati et al., 2023). همچنین، روش نمونه‌گیری در پژوهش حاضر گلوله‌برفی^۱ بوده که به‌منظور گردآوری داده‌ها، تعداد ۲۰۳ پرسش‌نامه توزیع گردید که مجموعاً ۱۸۷ پرسش‌نامه دریافت شد و پس از غربال‌گری، ۵ مورد به دلیل ناقص بودن کنار گذاشته شد و نهایتاً ۱۸۰ پرسش‌نامه معتبر وارد تحلیل گردید. این تعداد معادل تقریباً ۸۸ درصد نرخ پاسخگویی می‌باشد که برای پژوهش‌های میدانی از اعتبار قابل‌قبولی برخوردار است. پس از جمع‌آوری نظرات خبرگان جامعه هدف، پاسخ‌ها در صفحه اکسل^۲ مرتب و سپس جهت تجزیه و تحلیل فرضیه‌های پژوهش حاضر از نرم‌افزار اسمارت پی‌ال‌اس^۳ استفاده گردید.

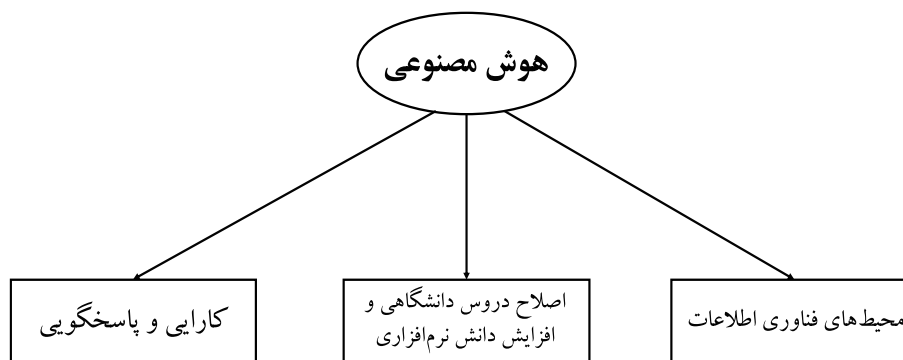
جدول ۱. توضیحات متغیرها

Table 1. Description of variables

متغیر	گویه
هوش مصنوعی	
کاهش در خطاهای افراد شاغل در حوزه‌های حسابداری، حسابرسی و حسابداران مدیریت	AI1
بهبود برنامه‌ریزی در هنگام تهیه صورت‌های مالی	AI2
مفید بودن در هنگام ارزیابی ریسک‌های مرتبط با واحدهای تجاری	AI3
کاهش خطاهای حسابداری و افزایش شفافیت	AI4
بهبود ترساختن وظایف افراد و افزایش امکان مشارکت در تصمیم‌گیری	AI5
افزایش کیفیت گزارشگری مالی از طریق آزمون کنترل‌های داخلی مبتنی بر هوش مصنوعی	AI6
چشم‌اندازی بهتر درباره استراتژی‌ها و عملکردهای واحد تجاری	AI7
برنامه‌ریزی‌های دقیق‌تر	AI8
اجرای بهتر فرآیند حسابرسی و کنترل	AI9
کارایی و پاسخگویی	

1. Snowball Sampling
2. Excel
3. Smart PLS

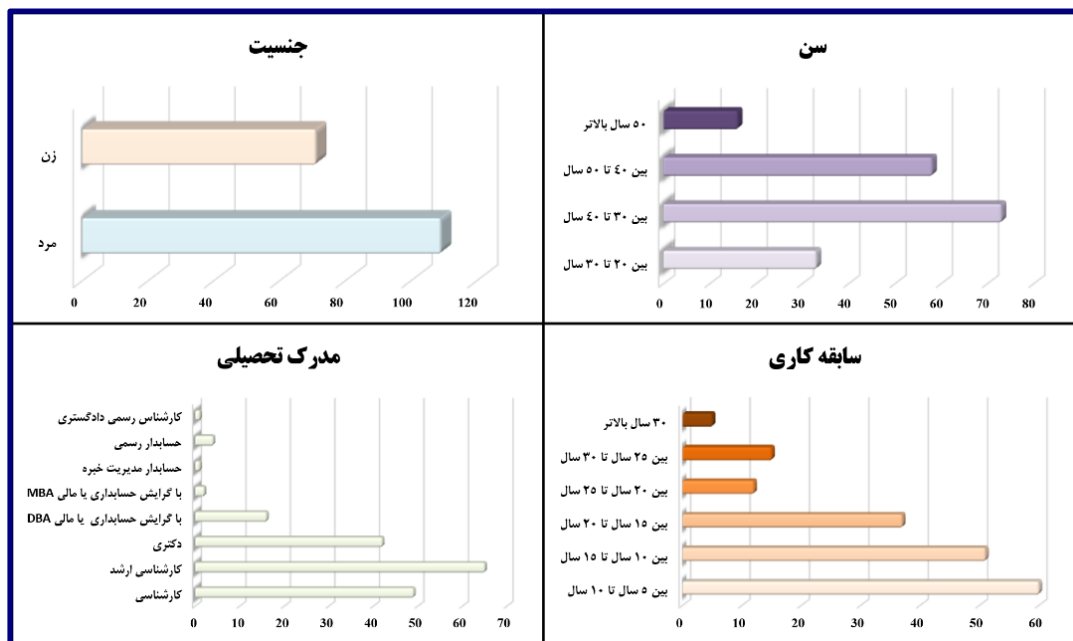
فراهم سازی امکان جزئی ترین تجزیه و تحلیل درباره واحد تجاری	RT1
امکان پیش بینی های دقیق تر	RT2
ابزاری مفید برای حسابداران، حسابرسان و حسابداران مدیریت در هنگام پیش بینی	RT3
ابزاری مفید و سودمند در هنگام تصمیم گیری به حسابداران، حسابرسان و حسابداران مدیریت	RT4
محیط های فناوری اطلاعات	
اجازه انتخاب ساعت کاری شناور (کسب و کارها مانند آنلاین)	DWP1
ایجاد یک دگردیسی در برخی مشاغل مانند حسابداری، حسابرسی و حسابداری مدیریت	DWP2
اصلاح دروس دانشگاهی و افزایش دانش نرم افزاری	
آموزش هوش مصنوعی و بهبود مشاغل	SPSK1
تعدیل افراد شاغل در حوزه حسابداران، حسابرسان و حسابداران مدیریت	SPSK2
عدم سودمندی برای تمامی مؤسسات حسابداری، حسابرسی و حسابداری مدیریت	SPSK3

شکل ۱. مدل مفهومی پژوهش
Figure 1. Conceptual research model

یافته های پژوهش

برای گردآوری داده های مورد نیاز، از پرسش نامه طیف لیکرت خود اجرایی بومی سازی شده منطبق با شرایط کشور ایران استفاده شد. پرسش نامه پژوهش حاضر از بخش هایی همچون بیوگرافی پاسخ دهندگان، متغیر وابسته و متغیرهای مستقل تشکیل شده است.

شکل ۲. بیوگرافی پاسخ‌دهندگان
Figure 2. Biographies of Respondents

جدول ۲. ضرایب اعتبار سازه
Table 2. Scale validity coefficients

متغیر	تعداد گویه‌ها	آلفای کرونباخ	پایایی ترکیبی	ضریب مسیر	معناداری
هوش مصنوعی	۹	۰/۸۹۳	۰/۸۹۵	-	۰/۰۰۰
محیط‌های فناوری اطلاعات	۲	۰/۷۵۱	۰/۷۵۵	۰/۶۵۳	۰/۰۰۰
اصلاح دروس دانشگاهی و افزایش دانش نرم‌افزاری	۳	۰/۷۱۴	۰/۷۶۱	۰/۵۶۵	۰/۰۰۰
کارایی و پاسخگویی	۴	۰/۷۷۰	۰/۷۷۷	۰/۸۰۴	۰/۰۰۰
کل	۱۸	۰/۷۸۲	۰/۷۹۷	۰/۶۷۴	۰/۰۰۰

مقادیر ضریب آلفای کرونباخ همگی بالاتر از سطح قابل قبول ۰/۷ که مؤید پایایی درونی قوی و قابلیت اعتماد مطلوب ابزار گردآوری داده‌ها می‌باشد.

جدول (۳) نیز نشان می‌دهد که درک پاسخ‌دهندگان از مفاهیم مرتبط با هوش مصنوعی در حرفه حسابداری متنوع اما نسبتاً مثبت است؛ به گونه‌ای که بیش‌ترین میانگین مربوط به AI3 (۲/۹۶) و RT4 (۳/۹۱) بوده؛ در حالی که پایین‌ترین مقدار به نقش AI1 (۲/۳۳) اختصاص دارد. همچنین محیط‌های فناوری اطلاعات با میانگین ۳/۵۲ بیانگر پذیرش نقش هوش مصنوعی در تغییر ماهیت شغل‌ها است و اصلاح دروس دانشگاهی و افزایش دانش نرم‌افزاری با نوسان زیاد میان ۲/۹۹ تا ۳/۲۹ نشان‌دهنده تفاوت دیدگاه نسبت به نیاز آموزشی است. انحراف معیار نسبتاً بالا در برخی گزاره‌ها، پراکندگی دیدگاه‌ها و نبود اجماع را تأیید می‌کند که لزوم طراحی برنامه‌های آموزشی هدفمند و متناسب با سطوح مختلف تخصصی در حوزه حسابداری را برجسته می‌سازد.

جدول ۳. میانگین و انحراف معیار گویه‌ها

Table 3. Mean and standard deviation of items

گویه	رتبه*	میانگین	انحراف معیار
هوش مصنوعی			
AI1	۱	۲/۳۳	۱/۴۵۲
AI2	۶	۲/۶۷	۱/۵۱۷
AI3	۹	۲/۹۶	۱/۵۲۳
AI4	۷	۲/۷۷	۱/۶۱۴
AI5	۴	۲/۴۵	۱/۴۵۵
AI6	۳	۲/۴۴	۱/۴۰۵
AI7	۸	۲/۸۹	۱/۵۱۲
AI8	۲	۲/۴۱	۱/۳۷۴
AI9	۵	۲/۶۶	۱/۳۸۲
کارایی و پاسخگویی			
RT1	۳	۳/۶۶	۱/۵۱۲
RT2	۱	۳/۴۵	۱/۴۵۶
RT3	۲	۳/۵۹	۱/۴۹۵
RT4	۴	۳/۹۱	۱/۵۰۳
محیط‌های فناوری اطلاعات			
DWP1	۲	۳/۶۵	۱/۵۶۶
DWP2	۱	۳/۵۵	۱/۵۱۴
اصلاح دروس دانشگاهی و افزایش دانش نرم‌افزاری			
SPSK1	۳	۳/۲۹	۱/۶۴۵
SPSK2	۱	۲/۹۹	۱/۶۱۲
SPSK3	۲	۳/۰۴	۱/۴۹۸

* مقادیر بر اساس میانگین رتبه‌بندی می‌شوند (رتبه ۱ = کم‌ترین میانگین)

جدول ۴. تحلیل همبستگی پیرسون میان متغیرهای اصلی پژوهش

Table 4. Pearson correlation analysis between the main research variables

متغیرها	هوش مصنوعی	کارایی و پاسخگویی	محیط‌های فناوری اطلاعات	اصلاح دروس دانشگاهی و افزایش دانش نرم‌افزاری
هوش مصنوعی	۱			
کارایی و پاسخگویی	۰/۷۱۲	۱		
محیط‌های فناوری اطلاعات	۰/۷۰۱	۰/۸۲۲	۱	
اصلاح دروس دانشگاهی و افزایش دانش نرم‌افزاری	۰/۶۴۸	۰/۶۹۳	۰/۷۴۱	۱

برای ارزیابی اعتبار مدل اندازه‌گیری، شاخص‌های روایی همگرا و واگرا با استفاده از پایایی ترکیبی^۱ و میانگین واریانس استخراج‌شده^۲ محاسبه شد. نتایج نشان داد که تمامی سازه‌ها دارای پایایی ترکیبی بالاتر از ۰/۷ و میانگین واریانس استخراج‌شده بالاتر از ۰/۵ هستند که بیانگر پایایی و روایی همگرای مناسب مدل است. همچنین، مقادیر جذر میانگین واریانس استخراج‌شده هر سازه بیش‌تر از همبستگی آن با سایر سازه‌ها بوده است که این موضوع نشان‌دهنده وجود روایی واگرایی مطلوب در مدل می‌باشد؛ بنابراین، مدل اندازه‌گیری پژوهش از اعتبار سازه‌ای مناسبی برخوردار است و شاخص‌ها به‌درستی مفاهیم نظری پژوهش را بازنمایی می‌کنند.

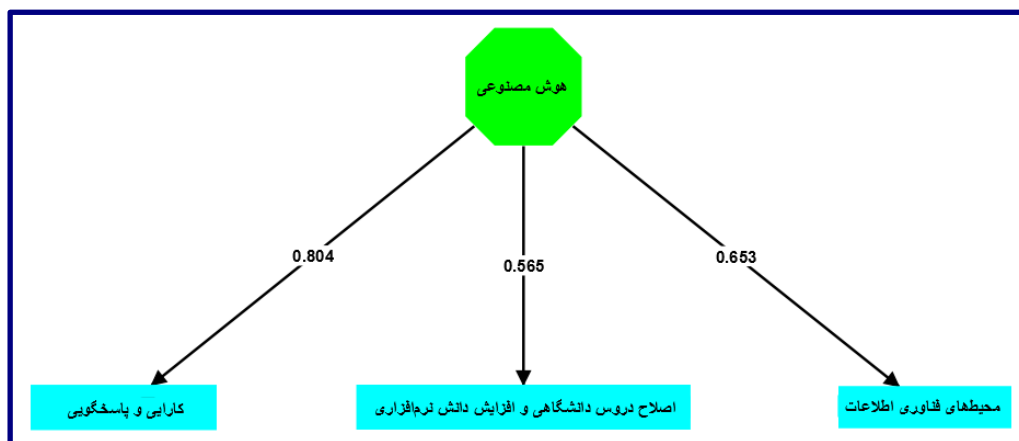
جدول ۵. بررسی روایی واگرا و روایی همگرا

Table 5. Examination of divergent validity and convergent validity

متغیرها	میانگین واریانس استخراج‌شده	هوش مصنوعی	کارایی و پاسخگویی	محیط‌های فناوری اطلاعات	اصلاح دروس دانشگاهی و افزایش دانش نرم‌افزاری
هوش مصنوعی	۰/۵۳۹	۱			
کارایی و پاسخگویی	۰/۵۹۲	۰/۷۱۲	۱		
محیط‌های فناوری اطلاعات	۰/۶۹۹	۰/۷۰۱	۰/۸۲۲	۱	
اصلاح دروس دانشگاهی و افزایش دانش نرم‌افزاری	۰/۵۴۳	۰/۶۴۸	۰/۶۹۳	۰/۷۴۱	۱

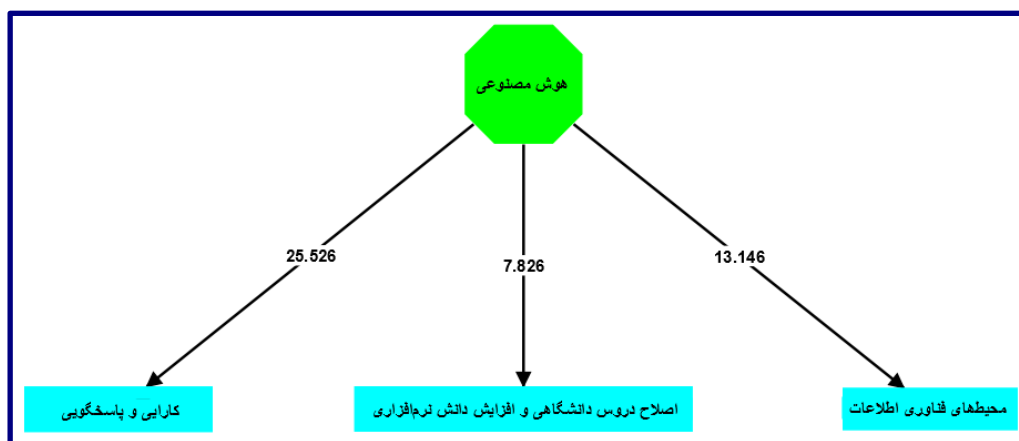
در راستای تکمیل فرآیند تحلیل داده‌ها و پس از ارزیابی اعتبار و پایایی مدل اندازه‌گیری، در این بخش به بررسی روابط علی میان متغیرهای پژوهش بر مبنای فرضیه‌های تدوین‌شده پرداخته می‌شود. هدف اصلی از این تحلیل، آزمون تجربی مدل مفهومی پژوهش و سنجش میزان تأثیرگذاری متغیر مستقل (هوش مصنوعی) بر متغیرهای وابسته است. برای این منظور، از مدل‌سازی معادلات ساختاری^۳ با رویکرد حداقل مربعات جزئی^۴ بهره گرفته شده است تا هم‌زمان روابط مستقیم، غیرمستقیم و میزان برازش مدل مورد ارزیابی قرار گیرد.

1. Composite Reliability (CR)
2. Average Variance Extracted (AVE)
3. Structural Equation Modeling (SEM)
4. Partial Least Squares (PLS)

شکل ۳. مقادیر بارهای عاملی و ضریب تعیین مدل پژوهش

Figure 3. Factor loadings and coefficient of determination of the research model

شکل ۴. ضریب معناداری t مدل پژوهش

Figure 4. t-significance coefficient of the research model

در ادامه، نتایج مربوط به آزمون فرضیه‌های پژوهش به تفصیل ارائه خواهد شد. فرضیه اول: به کارگیری فناوری هوش مصنوعی می‌تواند منجر به افزایش کارایی و پاسخگویی در رشته حسابداری و گرایش‌های آن نظیر حسابرسی و حسابداری مدیریت گردد.

جدول ۶. آزمون فرضیه اول

Table 6. Test of the first hypothesis

نتیجه	P-Value	آماره t	ضریب مسیر	فرضیه
تأیید	۰/۰۰۰	۲۵/۵۲۶	۰/۸۰۴	هوش مصنوعی ← افزایش کارایی و پاسخگویی در رشته حسابداری و گرایش‌های آن نظیر حسابرسی و حسابداری مدیریت

فرضیه دوم: به کارگیری هوش مصنوعی می‌تواند منجر به استفاده بیشتر و افزایش بازدهی محیطهای فناوری اطلاعات در رشته حسابداری و گرایش‌های آن نظیر حسابرسی و حسابداری مدیریت گردد.

جدول ۷. آزمون فرضیه دوم

Table 7. Test of the second hypothesis

نتیجه	P-Value	آماره t	ضریب مسیر	فرضیه
تأیید	۰/۰۰۰	۱۳/۱۴۶	۰/۶۵۳	هوش مصنوعی ← استفاده بیش‌تر و افزایش بازدهی محیط‌های فناوری اطلاعات در رشته حسابداری و گرایش‌های آن نظیر حسابرسی و حسابداری

فرضیه سوم: ادغام فناوری هوش مصنوعی با رشته حسابداری و گرایش‌های آن می‌تواند منجر به اصلاح دروس دانشگاهی این رشته و افزایش دانش نرم‌افزاری حسابداران، حساب‌رسان و حسابداران مدیریت گردد.

جدول ۸. آزمون فرضیه سوم

Table 8. Test of the Third hypothesis

نتیجه	P-Value	آماره t	ضریب مسیر	فرضیه
تأیید	۰/۰۰۰	۷/۸۲۶	۰/۵۶۵	هوش مصنوعی ← اصلاح دروس دانشگاهی رشته حسابداری و گرایش‌های آن و افزایش دانش نرم‌افزاری حسابداران، حساب‌رسان و حسابداران مدیریت

بحث و نتیجه‌گیری

هدف پژوهش حاضر، رویکرد راهبرد محور به‌کارگیری فناوری هوش مصنوعی در رشته حسابداری و گرایش‌های آن نظیر حسابرسی و حسابداری مدیریت است. درواقع، این فناوری به‌عنوان یک ربات انسان‌نما می‌باشد که قابلیت پاسخگویی صحیح را در هر حوزه با دقت بالا دارد. پیاده‌سازی هوش مصنوعی در رشته حسابداری و گرایش‌های آن یک تحول تاریخی است و نویدبخش یک دگرذیسی اساسی در این رشته و گرایش‌های آن می‌باشد. درواقع، اعتقاد بر این است که هوش مصنوعی پتانسیل بسیاری در بهبود فرآیند تصمیم‌گیری، بهبود عملیات واحد تجاری و همچنین می‌تواند یک بینش استراتژیک را در هر زمینه ارائه دهد؛ اما، به نظر می‌رسد که به دلیل عقایدی که پژوهشگران در زمینه پیاده‌سازی آن در رشته حسابداری و گرایش‌های آن دارند، ضروری است تا پژوهش‌های بسیاری در این زمینه انجام گیرد. چنین پژوهش‌هایی باید بیش‌تر متمرکز این حوزه باشد که آیا واقعاً پیاده‌سازی هوش مصنوعی برای رشته حسابداری و تمام گرایش‌های آن می‌تواند مفید و کارآمد باشد؟ شاید بحث انتقادی در این حوزه این باشد که آیا پیاده‌سازی هوش مصنوعی در این رشته منجر به تعدیل افراد دانش‌آموخته دانشگاهی خواهد شد؟ به همین دلیل باید پژوهشگران این موضوع را با جدیت تمام دنبال نمایند. درواقع، هدف از به‌کارگیری هوش مصنوعی ایجاد تغییرات مثبت و مؤثر است و نه تأثیرگذاری منفی در هر حوزه و زمینه؛ اما، برخی دیگر از پژوهشگران در پژوهش‌های خود مصمم به اجرای هوش مصنوعی در رشته حسابداری و گرایش‌های آن هستند؛ زیرا، آن‌ها عقیده دارند که این فناوری وظایف تکراری افراد شاغل در این حوزه را بسیار کاهش می‌دهد. از طرفی، آن‌ها عقیده دارند هوش مصنوعی می‌تواند منجر به افزایش دقت و کارایی افراد شاغل در حوزه حسابداری، حسابرسی و حسابداری مدیریت در هنگام اخذ تصمیمات عملیاتی می‌شود و درنهایت منجر به ارتقای دانش مالی افراد از دانشگاه تا حوزه اجرا خواهد شد. در پژوهش حاضر بعد از آزمون فرضیه‌ها مشخص گردید، هوش مصنوعی می‌تواند باعث افزایش کارایی افراد شاغل در این حوزه و پاسخگو بودن آن‌ها شده و از طرفی باعث خواهد شد تا حسابداران، حساب‌رسان و حسابداران مدیریت به فناوری

اطلاعات در حوزه حسابداری توجه بیش‌تر نموده و از آن بیش‌تر در حرفه خود استفاده نمایند و همچنین پیاده‌سازی هوش مصنوعی حتی می‌تواند منجر به اصلاح دروس دانشگاهی و به‌روزرسانی آن شده و در نهایت باعث خواهد شد تا افراد شاغل در حوزه‌های حسابداری، حسابرسی، حسابداری مدیریت و سایر گرایش‌های رشته حسابداری دانش نرم‌افزاری خود را روزبه‌روز افزایش دهند.

مشارکت نویسندگان

تمامی نویسندگان در کلیه مراحل پژوهش به‌طور مساوی مشارکت داشته‌اند.

ملاحظات اخلاقی

این پژوهش با رعایت اصول اخلاق پژوهش و رضایت آگاهانه پاسخ‌دهندگان انجام شده است.

حامی مالی

پژوهش حاضر فاقد حمایت مالی از سوی نهاد یا سازمان خاصی بوده است.

تعارض منافع

هیچ‌گونه تعارض منافع توسط نویسندگان بیان نشده است.

تشکر و قدردانی

از همکاری و پاسخگویی کلیه حسابداران، حسابرسان و مدیران مالی که در تکمیل پرسش‌نامه و جمع‌آوری داده‌ها مشارکت داشته‌اند، قدردانی می‌شود.

References

- Adrianto, C. J., Tohang, V., & Tandiono, R. (2023). The Impact of Automation on the Accounting Profession-The Perspective of Indonesian Accountants. *The 4th International Conference of Biospheric Harmony Advanced Research*. <https://doi.org/10.1051/e3sconf/202338803035>
- Ajayi-Nifise, A. O., Odeyemi, O., Mhlongo, N. Z., Ibeh, C. V., Elufioye, O. A., & Awonuga, K. F. (2024). The future of accounting: Predictions on automation and AI integration. *World journal of advanced research and reviews*, 21(2), 399-407. <https://doi.org/10.30574/wjarr.2024.21.2.0466>
- Alghafiqi, B., & Munajat, E. (2022). Impact of artificial intelligence technology on accounting profession. *Berkala Akuntansi dan Keuangan Indonesia*, 7(2), 140-159. <https://doi.org/10.20473/baki.v7i2.27934>
- Almulla, D., Abbas, M., Al-Alawi, A., & Alkooheji, L. (2024). Process and impact evaluation of Artificial Intelligence in managerial accounting: A systematic literature review. *International Journal of Computing and Digital Systems*, 15(1), 1467-1482. <https://doi.org/10.12785/ijcds/1501104>
- Al-Okaily, M. (2024). Attitudes toward the adoption of accounting analytics technology in the digital transformation landscape. *Journal of Accounting & Organizational Change*. <https://doi.org/10.1108/JAOC-04-2024-0127>
- Assidi, S., Omran, M., Rana, T., & Borgi, H. (2025). The role of AI adoption in transforming the accounting profession: a diffusion of innovations theory approach. *Journal of Accounting & Organizational Change*. <https://doi.org/10.1108/JAOC-04-2024-0124>
- Awad Mezaal, J., Aghaei Chadegani, A., Deherieb AL Robaaiy, M. S., & Alimoradi, M. (2023). Comparing the Performance of Linear Models and Artificial Intelligence to Predict the Manipulation of Financial Statements: Empirical Evidence from Dechow Model and Bayes Networks. *Financial Accounting*, 15(60), 74-86. [In Persian] <https://qfaj.mobarakeh.iau.ir/article-1-2782-fa.html>
- Azarsaeed, Y., & Rostami, S. (2023). Artificial Intelligence and Ethical Decision-Making in Accounting and Auditing: Analysis of Related Challenges. *Judgment and Decision Making in Accounting and Auditing*, 2(7), 87-114. [In Persian] <https://doi.org/10.30495/jdaa.2023.705528>
- Azizi, F. (2025). Future study of artificial intelligence application in auditing: from the perspective of information science and technology. *Judgment and Decision Making in Accounting and Auditing*, 4(13), 119-134. [In Persian] <https://doi.org/10.71960/jdaa.2025.1127884>
- Baiod, W., & Hussain, M. M. (2024). The impact and adoption of emerging technologies on accounting: perceptions of Canadian companies. *International Journal of Accounting & Information Management*, 32(4), 557-592. <https://doi.org/10.1108/IJAIM-05-2023-0123>
- Boritz, J. E., & Stratopoulos, T. C. (2023). AI and the accounting profession: Views from industry and academia. *Journal of Information Systems*, 37(3), 1-9. <https://doi.org/10.2308/ISYS-2023-054>

- Bou Reslan, F., & Jabbour Al Maalouf, N. (2024). Assessing the Transformative Impact of AI Adoption on Efficiency, Fraud Detection, and Skill Dynamics in Accounting Practices. *Journal of Risk and Financial Management*, 17(12), 577-592. <https://doi.org/10.3390/jrfm17120577>
- Dai, J., & Vasarhelyi, M. A. (2017). Toward blockchain-based accounting and assurance. *Journal of information systems*, 31(3), 5-21. <https://doi.org/10.2308/isys-51804>
- Hamza, M., & Damak-Ayadi, S. (2023). The perception of audit quality among financial statements users, preparers and auditors, in Tunisia. *Accounting and Management Information Systems*, 22(2), 202-224. <https://www.ceeol.com/search/article-detail?id=1127648>
- Hasan, A. R. (2021). Artificial Intelligence (AI) in accounting & auditing: A Literature review. *Open Journal of Business and Management*, 10(1), 440-465. <https://doi.org/10.4236/ojbm.2022.101026>
- Hassan, A. O., Ewuga, S. K., Abdul, A. A., Abrahams, T. O., Oladeinde, M., & Dawodu, S. O. (2024). Cybersecurity in banking: a global perspective with a focus on Nigerian practices. *Computer Science & IT Research Journal*, 5(1), 41-59. <http://dx.doi.org/10.51594/csitrj.v5i.701>
- Holmes, A. F., & Douglass, A. (2022). Artificial intelligence: Reshaping the accounting profession and the disruption to accounting education. *Journal of Emerging Technologies in Accounting*, 19(1), 53-68. <https://doi.org/10.2308/JETA-2020-054>
- Juniardi, E., & Putra, D. M. (2024). Digital Transformation in Accounting: Navigating the Future of the Profession Through Systematic Review and Meta-analysis. *KnE Social Sciences*, 17-35. <https://doi.org/10.18502/kss.v9i20.16467>
- Kokina, J., & Davenport, T. H. (2017). The emergence of artificial intelligence: How automation is changing auditing. *Journal of emerging technologies in accounting*, 14(1), 115-122. <https://doi.org/10.2308/jeta-51730>
- Kunduru, A. R., & Kandepu, R. (2023). Data archival methodology in enterprise resource planning applications (Oracle ERP, Peoplesoft). *Journal of Advances in Mathematics and Computer Science*, 38(9), 115-127. <https://doi.org/10.9734/jamcs/2023/v38i91809>
- Mirzaei, S. A., Nikdel, Z., & Nikdel, Z. (2021). Investing Neural Network Training with Metaheuristic Algorithms in order to Prediction of Iran Stock Index. *Journal of Capital Market Analysis*, 1(2), 188-212. [In Persian] <https://sanad.iau.ir/en/Journal/jcma/Article/997172>
- Nadikattu, A. K. R. (2021). Influence of artificial intelligence on robotics industry. *International Journal of Creative Research Thoughts (IJCRT)*, 2320-2882. https://www.researchgate.net/publication/354968266_Influence_of_Artificial_Intelligence_on_Robotics_Industry
- Ndaka, A., Lassou, P. J., Kan, K. A. S., & Fosso-Wamba, S. (2024). Toward response-able AI: A decolonial perspective to AI-enabled accounting systems in Africa. *Critical Perspectives on Accounting*, 99, 102736. <https://doi.org/10.1016/j.cpa.2024.102736>
- Nwankwo, S. N. P. (2023). Enhancing Non-Financial Performance in Manufacturing Companies through the Integration of Artificial Intelligence in Accounting Information

- Systems. *Advance Journal of Management, Accounting and Finance*, 8(10), 43-56. <https://eprints.gouni.edu.ng/4222/>
- Odonkor, B., Kaggwa, S., Uwaoma, P. U., Hassan, A. O., & Farayola, O. A. (2024). The impact of AI on accounting practices: A review: Exploring how artificial intelligence is transforming traditional accounting methods and financial reporting. *World Journal of Advanced Research and Reviews*, 21(1), 172-188. <https://doi.org/10.30574/wjarr.2024.21.1.2721>
- Peng, Y., Ahmad, S. F., Ahmad, A. Y. B., Al Shaikh, M. S., Daoud, M. K., & Alhamdi, F. M. H. (2023). Riding the waves of artificial intelligence in advancing accounting and its implications for sustainable development goals. *Sustainability*, 15(19), 14165. <https://doi.org/10.3390/su151914165>
- Rajabzadeh, H., Gorganli Doji, J., Naderian, A., & Ashrafi, M. (2022). Lasso artificial intelligence approach in liquidity forecasting Companies listed on the Tehran Stock Exchange. *Financial Knowledge of Securities Analysis*, 5(52), 37-48. [In Persian] <https://doi.org/10.30495/jfksa.2022.19833>
- Rawashdeh, A. (2025). The consequences of artificial intelligence: an investigation into the impact of AI on job displacement in accounting. *Journal of Science and Technology Policy Management*, 16(3), 506-535. <https://doi.org/10.1108/JSTPM-02-2023-0030>
- Saadati, E., Yazdani, S., Khanmohammadi, M., & Gorjizadeh, D. (2023). Future studies the role of factors determining of managers' fraud through the use of the fraud diamond model. *Advances in Finance and Investment*, 4(2), 85-114. [In Persian] <https://doi.org/10.30495/afi.2023.1981633.1204>
- Tain, R. (2024). The Effects of AI on Recruiting in the Accounting Field. *CMC Senior Theses*. https://scholarship.claremont.edu/cmc_theses/3401/
- Tavares, M. C., Azevedo, G., Marques, R. P., & Bastos, M. A. (2023). Challenges of education in the accounting profession in the Era 5.0: A systematic review. *Cogent Business & Management*, 10(2), 2220198. <https://doi.org/10.1080/23311975.2023.2220198>
- Yigitbasioglu, O., Green, P., & Cheung, M. Y. D. (2023). Digital transformation and accountants as advisors. *Accounting, Auditing & Accountability Journal*, 36(1), 209-237. <https://doi.org/10.1108/AAAJ-02-2019-3894>